

se svi ovi fenomeni jedinstveno posmatraju u okviru *estetike kao nauke*, ali će uprkos tom osporavanju ipak postaviti temelje upravo takvoj nauci, a donekle će je i sâm razviti u delu *Kritika moći suđenja*. Zbog činjenice da pomenuti fenomeni nikada ne dosežu do objektivnosti, već samo do subjektivne opštosti, za njih će adekvatan pristup ipak biti *kritika*, a ne *nauka*. Izlaganjem povesnog toka razvoja estetike moguće je prikazati i njen unutrašnji razvoj, od onog *estetskog* i nereflektovanog do onog *estetičkog* i pojmovnog.

Problematizacija estetike mora otpočeti razmatranjem osnovnih postavki estetike u okviru njenog istorijskog zasnivanja u 18. veku, čime se otvara područje u koje se filozofija pojmovno i temeljno to tada nije usudila da zalazi. Ono što se tom prilikom ne sme zanemariti je i *neformalna* i implicitna istorija estetike, preciznije: istorija filozofskog razmatranja *pojedinčnih estetičkih problema*. U tom smislu se značajnim „estetičarima“ uslovno mogu nazvati čak i antički i srednjevekovni filozofi, relevantni za buduće zasnivanje i razvoj estetike. Tek nakon viševjekovnog razvoja estetske svesti moguće je otvoriti estetičku tematiku i započeti ono što tek tada dobija ime i područje. Platonovo tumačenje lepog i Aristotelovo shvatanje umetnosti, dakle, ne bi trebalo razumeti kao neku „pred-estetiku“, jer su oba shvatanja bila filozofska u punom smislu, ali je potrebno objasniti zbog čega je tada na delu bila implicitna estetika, bez imena i autonomnog područja istraživanja. Rad duha je omogućio i filozofiju pre filozofije i estetiku pre estetike, koja je tek u 18. veku mogla i eksplicitno da započne – ne ni iz čega, nego kao refleksija već pređenog puta mišljenja, koje tokom tog puta nije imalo „identitet“, ali ga je steklo upravo prešavši taj put. Filozofsko promišljanje čulnosti, lepog i umetnosti je više od dva milenijuma hodalo i razvijalo se, da bi tek u novovekovnoj filozofiji stiglo da se pogleda u ogledalo i vidi sopstveni odraz i trag puta koje je prešlo. Estetika, kao filozofska disciplina u helensko doba nije mogla da postoji, ali još-nereflektovano promišljanje estetskih kategorija je moralo postojati.

Tek se refleksijom i samosvesnim „odmotavanjem“ duha prazni pojmovi mogu konkretizovati i ispuniti sadržajem, pa se tek na taj način na kraju puta može otpočeti njegov pravi proces. Dijalektika i spekulativna snaga duha zajednički „rade“ na tome da se naizgled protivrečne struje istorijskog i problemskog pristupa posmatraju kao momenti istog kretanja. Plivanje se ne može naučiti van vode, ali se u dubokoj vodi mora znati plivati – pa filozofija promišlja estetske kategorije prvo u poznatim okvirima već konstituisanih nauka, da bi tek nakon toga ojačala dovoljno da otpliva i „osvoji“ sopstveno područje. Tek tada je moguće pogledati unatrag i uvideti da je okvir u kojem je pojam nastajao bio tek „plićak“ koji je postupno prevaziđen. U slučaju estetike, čak, uvideće se da područje implicitnog proučavanja estetskih kategorija zapravo nije ni bilo područje plitke vode, ali toga „plivači“ srećom nisu bili svesni, jer se u suprotnom ne bi ni